

^HTÜRK HUKUKUNDA HAKSIZ REKABETE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Prof. Dr. Çağlar ÖZEL*

Dr. Semih Sırrı ÖZDEMİR**

Öz

Haksız rekabet kavramı, Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiştir. Belirtilen iki Kanun da yürürlüğe, 2012 yılında aynı zamanda girmiştir. Bunlardan ayrılan bir diğer düzenleme ise, Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'dur. Haksız rekabet, Türk Borçlar Kanunu m. 57'de genel bir ilke olarak düzenlenmiştir. Ancak, bu hükmün ikinci maddesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun haksız rekabete ilişkin hükümlerinin saklı olduğu belirtilmektedir. Bu çerçevede, çalışmada, belirtilen ayrımın açıklığa kavuşturulması ve Türk hukukunda haksız rekabete ilişkin ilkelerin genel olarak değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Haksız rekabet, rekabet hukuku, aldatıcı davranış, dürüstlük kuralına aykırı davranışlar

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (e-posta: caglarozel1234@gmail.com) (Makale Gönderim Tarihleri: 02.03.2017-02.03.2017/Makale Kabul Tarihleri: 07.03.2017-07.03.2017)

** Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: semihozdemir@hacettepe.edu.tr) (Makale Gönderim Tarihleri: 02.03.2017-02.03.2017/Makale Kabul Tarihleri: 07.03.2017-07.03.2017)

REGULATIONS CONCERNING UNFAIR COMPETITION IN TURKISH LAW

Abstract

The term of unfair competition is regulated under Turkish Code of Obligations and Turkish Commercial Code. These two Codes entered into force at the same time in 2012. Another regulation, which must be distinguished from these, is the The Act on the Protection of Competition. Unfair competition is regulated under the Article 57 of the Turkish Code of Obligation as a general rule. However, in the second paragraph of this article, provisions of Turkish Commercial Code related to unfair competition are reserved. In this context, it is aimed in this article to clarify mentioned distinction and examine the provisions in Turkish law concerning unfair competition.

Keywords

Unfair competition, competition law, deceptive behavior, acts against good faith

1. Giriş

Günümüzde sıradan bir durum olarak görülen ticaret serbestisinin, bugünkü konumuna erişmesi ve bu yönde düzenlemelerin yapılması, oldukça uzun bir süreç sonucunda gerçekleşebilmiştir¹. Çalışma özgürlüğü düşüncesinin ilk defa Fransa'da devlet adamı *Turgot* ile belirginleştiği; bu düşüncenin ancak, 1791 tarihli kanunla derneklerin, esnaf lonca ve usta kuruluşlarının lağvedilmesinden sonra uygulanabildiği belirtilmektedir². Bu tarihten itibaren Fransa'da serbestçe çalışma, işletme kurma, üretim yapma, ürünleri piyasada dolaşıma arz etme ve hizmet alanı seçebilme olanağı doğmuştur³. Diğer Avrupa ülkeleri de Fransa'yı izlemekte gecikmemişler ve 19. yüzyıl içinde ticaret serbestisini sosyal ve ekonomik bir ilke olarak kabul etmişlerdir⁴.

Günümüzde modern ekonomi düzenini kabul eden pek çok ülkede çalışma ve ticaret özgürlüğü temel bir hak olarak anayasa ve yasalarda yer almaktadır. Rekabet de, ticaret serbestisinin en önemli görünümünden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, diğer haklar gibi bunun da belirli sınırları bulunmaktadır. Bu sınırlar kamunun öngördüğü piyasa düzeninin korunmasından kaynaklanabileceği gibi, rakiplerin veya müşterilerin haklarının temini de bunun bir diğer nedenini oluşturabilir.

Ticaret hayatında rekabet özgürlüğünün işletmelerin veriminin artırılmasında, üretilen mal ve hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesinde ve fiyatların dengelenmesinde önemli bir işlev taşıdığı açıktır. Bunun temelini, girişimcilere geniş bir hareket serbestisi tanımak ve bu imkanı korumak düşüncesi oluşturur⁵. Bu bağlamda yararlı bir olgu olarak ortaya çıkan rekabetin,

¹ Osmanlı ticaret hayatında, tacirlerin faaliyetlerine yönelik olarak çeşitli amaçlarla getirilen sınırlandırıcı düzenlemeler, bu durumun tarihteki örnekleri arasında gösterilebilir. Bu sınırlandırmalar hakkında bkz. **İnalçık**, H.: Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, Cilt I, İstanbul 2009, s. 86-91 ve 253.

² **Örs**, H. F.: Türk Hususi Hukukunda Haksız Rekabet, Ankara 1958, s. 8; **Poroy**, R.: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2001, s. 8

³ **Örs**, s. 8; **Poroy**, s. 8.

⁴ **Örs**, s. 1.

⁵ **Güven**, Ş.: Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler, Ankara 2012, s. 9.

dürüstlük kuralları çerçevesinde yapılması ve kötüye kullanılmaması gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi için hemen her ülkede yapıldığı gibi ülkemizde de rekabet özgürlüğünün sınırlarının çizilmesi amaçlanmış ve başlangıçta, bu yöndeki ihlallere karşı öncelikle rakiplerin korunması düşüncesinden hareket edilmiştir. Türk Borçlar Kanunu'nun 57. maddesinde de bu anlayış hakimdir⁶. Bu düzenlemeye göre, “gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararının giderilmesini isteyebilir”.

Daha sonraları, rekabetin sınırlanması konusunun yalnızca rakipler açısından ele alınmasının yetersiz olduğu ve toplumun ekonomik çıkarlarının da göz önünde tutulmasının gerektiği görüşü kabul görmeye başlamıştır. 30 Eylül 1943 tarihli “Haksız Rekabete Dair Federal Kanun” (*Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb - UWG*) ve 1957 tarihli Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde, sadece rakiplere değil müşterilere ve mesleki-ekonomik birliklere de dava açma hakkının tanınması da bu kapsamda değerlendirilebilir⁷. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi'nde, haksız rekabete ilişkin açıklamalar çerçevesinde, ekonomi, tüketici ve kamuya da yollamada bulunulması, bu yaklaşımın Türk hukukunda günümüzde de devam ettiği şeklinde yorumlanabilir⁸.

Bu kapsamda rekabet kavramı ile hukuk ve iktisat bilimlerinin arasında yakın bir ilişkinin olduğu belirtilmelidir. Ekonomik birer vakıa olan rekabet ve piyasa, rekabeti koruyucu kanun hükümlerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte hukuki düzenlemelerin de bir parçası halini almıştır⁹. Rakipler arasında haksız rekabetin önlenmesine yönelik düzenlemeler zamanla, rekabet serbestisinin varlığını ortadan kaldırmayı ya da sistemin mevcut yapısını bozmayı

⁶ Arkan, S.: Ticari İşletme Hukuku, (Hukuk), Ankara 2011, s. 307.

⁷ Arkan, Hukuk, s. 307-308.

⁸ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi, m. 54 - Birinci Fıkra.

⁹ Pınar, H.: Rekabet Hukuku ile Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, Rekabet Hukuku Dergisi, C. 15, S. 2, 2014, s. 60.

hedefleyen davranışlar karşısında yetersiz kalmış ve neticede, rekabet hukuku düzenlemelerine yer verilmesi gerekli görülmüştür¹⁰.

Bu çalışmada, haksız rekabet ihlallerine yönelik Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'ndaki düzenlemelere ilişkin ana esasların incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra, rekabet hukuku ile haksız rekabete ilişkin düzenlemeler arasındaki ilişkinin öne çıkan noktalarının değerlendirilmesine de yer verilecektir.

2. Haksız Rekabete İlişkin Türk Hukukundaki Düzenlemeler

Haksız rekabet kavramının, öncelikli olarak, rakipleri ezmek, onları ekonomik faaliyet alanından uzaklaştırmak amacını taşıyan ve kanuna, kurallara, ahlaka ve/veya dürüstlük kurallarına aykırı nitelik taşıyan davranışları kapsadığı belirtilebilir¹¹. Türk hukukunda haksız rekabete yönelik kuralları içinde barındıran en ayrıntılı düzenleme, Türk Ticaret Kanunu'nda yer almaktadır. Bunun yanı sıra, temel niteliği açısından bir haksız fiil olarak değerlendirilmesi mümkün olan bu kavram, Türk Borçlar Kanunu'nun bir borç kaynağı olarak haksız eylemleri düzenlediği ikinci ayrımında, iki fıkra halinde ve bağımsız bir madde (m. 57) olarak ele alınmıştır. Ayrıca, doğrudan bu alanla ilgili olmayan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu¹² (m. 83-84) ve 3577 sayılı "İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun"¹³ gibi düzenlemelerde de haksız rekabete ilişkin hükümlerin yer aldığı görülmektedir. Bu başlık altında ise konu, Türk Ticaret Kanunu'ndaki haksız rekabete ilişkin hükümler ile Türk Borçlar Kanunu m. 57 çerçevesinde ele alınacaktır.

2.1 Türk Borçlar Kanununun Haksız Rekabete İlişkin Düzenlemesi

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Haksız Rekabet" başlıklı 57. maddesi, 818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu'nun 48. maddesinden alınmıştır. Yeni düzenlemede 818 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrası

¹⁰ Güven, s. 2.

¹¹ Örs, s. 13.

¹² RG. 7981, T. 13.12.1951.

¹³ RG. 20121, T. 01/07/1989.

sında kullanılan “yanlış ilanlar” biçimindeki ibare ”gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması” şekline dönüştürülerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir. Maddede daha önce yer alan “ticari işlere ait olan haksız rekabet hakkında Ticaret Kanunu hükümleri mahfuzdur” (818 sayılı BK m. 48/II) hükmü aynen korunarak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 54 ila 63. maddeleri saklı tutulmuştur. Bu çerçevede, hukukun genel ilkeleri açısından, TTK m. 54-63 hükümlerinin, TBK m. 57’nin uygulanmasına engel oluşturmadığı belirtilmelidir. Zira, 6102 sayılı TTK’nın 54-63. maddeleri özel hüküm niteliğinde olup, 6098 sayılı TBK m. 57 ise genel hüküm niteliğindedir¹⁴.

TBK m. 57 ile korunan menfaatlerin, teorik olarak, Türk Medeni Kanunu’nun 24. maddesinin uygulanmasıyla yakından ilgili olduğu savunulabilir¹⁵. Belirtilen düzenleme ile kişiliğin ekonomik alanda da korunmasına ilişkin bir kural koyulmuş olmaktadır. Haksız rekabet hakkında getirilen bu genel hüküm, konuya dair özel düzenlemenin bulunmadığı hallerde uygulanacaktır¹⁶. Yine de, 6098 sayılı TBK m. 57 hükmünün uygulama alanının oldukça sınırlı olduğu belirtilmelidir. Bu hükmün uygulamadaki etkisinin daha çok esnaf, avukat ve doktor gibi meslek mensupları arasındaki, TTK kapsamında değerlendirilemeyen ihlal iddiaları açısından gözlemlenmesi olasıdır¹⁷.

Bununla birlikte, konuya ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin daha detaylı bir düzenleme getirdiği ve TBK m. 57 kapsamındaki davalarda da kıyasen uygulaması gerektiği, öğretide ileri sürülen görüşler arasındadır¹⁸. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 01.07.1977 tarihli kararında da bu yaklaşım

¹⁴ Uygur, T.: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt I, Ankara 2012, s. 447-448.

¹⁵ “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.” (Türk Medeni Kanunu, m. 24).

¹⁶ Velidedeoğlu, H. V./Özdemir, R.: Türk Borçlar Kanunu Şerhi (Genel-Özel), Ankara 1987, s. 125-126.

¹⁷ Örs, s. 25.

¹⁸ Poroy/Yasaman, s. 244.

esas alınmaktadır¹⁹. Ancak, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, konuya ilişkin 1989 tarihli içtihadının aynı yönde olmadığı görülmektedir²⁰.

Türk Borçlar Kanunu'nun 57. maddesi çerçevesindeki haksız rekabet ihlallerinde dava açma hakkı, bu ihlalden doğrudan etkilenen kişiye aittir. Bunun dışındaki üçüncü kişilerin dava açma hakkı Kanun'da zikredilmemiştir. 818 sayılı Kanun'un 48. maddesindeki “yanlış ilanlar” ibaresi yerine, TBK m. 57'de “gerçek olmayan haberler veya bu tür ilanların yapılması” ibaresinin kullanılması, Kanun'un gerekçesinde “iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler göz önünde tutularak” hükmünün kapsamının genişletilmek istenmesi gayesiyle açıklanmaktadır²¹. İletişim imkan ve yöntemlerindeki gelişmeler dikkate alındığında, bu değişikliğin karşılaşılabilecek farklı ihlal ihtimallerinin de kapsama alınması açısından yerinde bir tercih olarak değerlendirilmesi mümkündür²².

Ayrıca, maddede “dürüstlük kuralına aykırı diğer davranışlar”ın da haksız rekabete neden olabileceği belirtilmektedir. Bunun, TBK m. 57/1 çerçevesinde *haber* veya *ilan* olarak değerlendirilemeyecek diğer eylemlerin de bu hükmün kapsamında sayılmasına imkan tanıdığı sonucuna ulaşılabilir. Bu ifadeye yer verilmesi, açıklamaya dayanmayan, ancak dürüstlük kuralına aykırılık taşıyan davranışların ve ilan veya haber olarak nitelendirilemeyecek açıklamaların hukuki niteliği üzerinde uygulamada belirsizlik oluşması ihtimalinin önüne geçmektedir.

TBK m. 57 çerçevesindeki dürüstlük kuralına aykırı eylemlerin, genellikle bu yöndeki ilanlar vasıtasıyla yapıldığı görülmektedir. Reklamlarda, rakibinin ürünleriyle yapılan karşılaştırmalarda, reklamlar için geçerli kabul

¹⁹ (E. 5913/K. 7617) . Bu konuda bkz. **Uygur**, s. 448.

²⁰ “Tacir olmayanlar (iki berber gibi) arasındaki haksız rekabete BK'nun 48. Maddesi uygulanacaktır”, (11 HD, E. 88/2889, S. 2929). Bu konuda bkz. **Dönmez**, İ.: Markalar ve Haksız Rekabet Davaları, İstanbul 1992, s. 298

²¹ “818 sayılı Borçlar Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasında kullanılan “yanlış ilanlar” şeklindeki ibare, iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler göz önünde tutularak, Tasarıda “gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilânların yapılması” şekline dönüştürülerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir.”, (6098 sayılı Kanun Gerekçesi, m. 56 (57)).

²² **Velidedeoğlu/Özdemir**, s. 126.

edilen sınırların aşılması durumunda ayrıca tazminat hakkı doğacaktır²³. Bu sınırların aşılması açısından, İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında, rakibin kötülenmesi yeterli sayılmakta ve bu davranışın aynı zamanda, ahlaka da aykırı bulunduğu belirtilmektedir²⁴.

2.2 Türk Ticaret Kanunu'nun Haksız Rekabete İlişkin Düzenlemeleri

Haksız rekabete ilişkin hükümlere, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda 54. ila 63. maddeleri arasında yer verilmektedir. TTK'nın haksız rekabete ilişkin hükümlerinin varlığına rağmen Borçlar Kanunu'nda bu yönde ayrı bir düzenlemeye yer verilmesinin yerindeliliğine dair öğretide farklı görüşler ileri sürülmektedir. Hükmün muhafaza edilmesinin makul bir tercih olduğunu savunanlar kadar²⁵, buna eleştiri ile yaklaşanlar da bulunmaktadır²⁶.

Konuya öncelikle borçlar hukuku açısından yaklaşırsa, haksız rekabete ilişkin ihlaller karşısında uygulamadaki asıl ağırlığın TTK hükümleri üzerinde olduğu ve borçlar hukukunun uygulamadaki işlevinin daha sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir. Borçlar hukukuna ilişkin birçok ders kitabında ve müfredatta, genellikle konunun ayrıca ele alınıp incelenmemesi de, bu durumun öğretideki bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan, TBK m. 57 (mülga BK m. 48) hükmünün uygulama ve öğretideki işlevinin oldukça sınırlı düzeyde kaldığı savunulabilir. Buna rağmen, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile aynı gün yürürlüğe giren 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda haksız rekabete ilişkin ayrı bir hükme (m. 57) yer verilmesinde, Yargıtay'ın tacir olmayanların arasındaki uyuşmazlıkların Borçlar Kanunu hükümlerine göre çözülmesi yönündeki içtihadının etkili olduğu anlaşılmaktadır²⁷. Her iki

²³ Velidedeoğlu/Özdemir, s. 126.

²⁴ Bkz. BGE 42 II 138; BGE 44 II 83.

²⁵ Örs, s. 24-26.

²⁶ Bu kapsamda örnek olarak bkz. **Karayalçın**, Y: Ticaret Hukuku, Ankara 1968, s. 450-452; **Domanıç**, H.: Ticaret Hukukunun Umumi Esasları, İstanbul 1970, s. 125; **İmregün**, O.: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 2000, s. 79-80; **Poroy/Yasaman**, s. 241.

²⁷ Bu konuda bkz. **Nizam**, İ: Açıklamalı-İçtihatlı TTK Şerhi (Ticaret Şirketleri Tatbikatı), Cilt I, Ankara 2002, s. 536.

Kanun'un yasalaşması sonrasındaki yakın tarihli kararlar tarandığında ise, henüz Yargıtay'ın doğrudan bu konu hakkındaki görüşünü açıklayan bir kararına rastlanılamamaktadır.

6102 sayılı Kanun'un, 6762 sayılı Kanun'a nazaran, haksız rekabete ilişkin ihlaller açısından daha kapsamlı bir düzenlemeye yer verdiği görülmektedir²⁸. Amaç ve ilke olarak, sadece rakiplerin veya ticari faaliyette bulunanların değil, bütün katılanların menfaatinin esas alınması bu yaklaşımın bir göstergesidir. “*Katılanlar*” ifadesiyle başta rakipler ve müşteriler olmak üzere, ekonomik sistemin bir bütün olarak korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır²⁹. Rakip olmayan kişi veya kuruluşların da, rekabetçi piyasayı bozabilecekleri kabul edilmekte ve bu nedenle, haksız rekabet hükümleri bunları da kapsamaktadır³⁰. Korunması istenen, dürüst ve bozulmamış bir rekabet ortamıdır (m. 54/1). 6762 sayılı Kanun'un 56. maddesinden farklı olarak “*iktisadi rekabet*” ifadesine yer verilmemesi de, haksız rekabet uygulamasında karşılaşılabilecek olası belirsizliklerin önüne geçilmesi gayesinden kaynaklanmaktadır³¹. Dürüstlük kuralı ise, haksız rekabetin açıklanmasında yer verilen bir diğer unsurdur (m. 54/2). Haksız rekabetin tanımlanmasında belirleyici olan bu unsurun hükümde zikredilmesinin nedeni

²⁸ **Yıldız**, B.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Haksız Rekabet Alanında Yaptığı Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler, Ticaret Hukukunda Hukukun Diğer Alanlarıyla Birlikte Bakış Sempozyumu Bildirileri, Gazimağusa, 2015, s. 43.

²⁹ “...Tüm katılanlar ile rekabet hukukunun ünlü üçlüsü kastedilmiştir: Ekonomi, tüketici ve kamu. “*Katılanlar*” gibi çok geniş bir sözcüğün kullanılması ile rekabet kurallarının rakipler arası ilişkilere özgülenmesinin yolu kapatılmıştır.”, (6102 sayılı Kanun Gerekeçesi, m. 54 - Birinci fıkra).

³⁰ **Tekinalp**, Ü.: Yeni Haksız Rekabet Hukukunda Amaç, İlke ve Üç Boyutluluk, Prof.Dr. Seza Reisoğlu'na Armağan, Ankara 2016, s. 43. Rakip olmayan kişiler tarafından getirilen eleştirilerin, haksız rekabet uygulaması açısından sınırları hakkında bkz. **Yusufoğlu**, F.: Eleştiri Hakkı Işığında Rakip Olmayanların Beyanlarının Haksız Rekabet Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Prof.Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, İstanbul 2017, s. 851-858.

³¹ “...Bu kavram hukukî olmadığı gibi, anlam ve içeriği de belirsizdi; karşıt kavramı olan “*iktisadi olmayan (gayri iktisadi) rekabet*” ile anlamlandırılmak yoluna gidince de kavramı yorumlamak iyice zorlaşıyordu. Ayrıca, iktisadi rekabet “*rakipler arası rekabet*”i akla getiriyordu. Yeni metin dürüst ve bozulmamış rekabet kavramı ile hukuken tanımlanabilir bir rekabeti vurgulamaktadır...” (6102 sayılı Kanun Gerekeçesi, m. 54).

Gerekçe’de, piyasadaki katılanların, kendileri dışındaki diğer kimselerin bu kural çerçevesinde davranacaklarına olan güvenlerinin korunması amacıyla açıklanmaktadır³².

Haksız rekabete ilişkin başlıca ihlaller ise, TTK m. 55’te sıralanmaktadır³³. Ticaret hayatında karşılaşılabilecek farklı ihlal ihtimallerine yönelik oldukça kapsamlı bir liste sunan bu madde, genel bir bakışla, öne çıkan vasıfları üzerinden altı ayrı alt başlıkta değerlendirilebilir. Aldatıcı veya yanıltıcı ilan veya açıklamalarda bulunulması³⁴, sahip olunmayan paye/ünvan kullanılması, başkası ile veya onun ürünleri ile karıştırılmaya³⁵ yönelik davranışlarda bulunulması ve rakibin konumundan haksız yere yararlanması amacını taşıyan karşılaştırmalarda bulunulması, bunlardan ilkidir (m. 55/a-(1-5)). Tedarik fiyatının altında satış, saldırgan satış yöntemleri, müşterinin ek edimlerle veya ürüne/hizmete ilişkin niteliklerin gizlenmesi suretiyle yanıltılması olarak sıralanabilecek satış/pazarlama yöntemleri, ikinci alt başlığı oluşturmaktadır (m. 55/a-(6-9)). Üçüncü alt başlıkta, taksitle satım sözleşmesinde belirli konularda eksik beyanda bulunulması ve yanıltıcı bilgiler içeren formüller kullanılması, satış sözleşmelerinde dürüstlük kuralına aykırı işlem şartları kullanılması yer almaktadır (m. 55/a(10-12) ve m.

³² “Dürüst davranma kuralı ise artık haksız rekabetin tanınmasında (teşhisinde) belirleyicidir. Hukuka uygun ve bozulmamış rekabet ortamında (ortamın her zaman piyasa olması şart değildir) tüm katılanlar piyasanın tüm aktörlerinin dürüst davranış kurallarına göre hareket edeceğine güvenir ve güvenmek hakkını haizdir. Dürüstlük kuralını ihlâl eden bu güvene aykırı hareket edilmiş olur. Bu da haksız rekabet oluşturur.” (6102 sayılı Kanun Gerekçesi, m. 54). Dürüstlük kuralı kavramı hakkında bkz. **Dural, M./Sarı, S.**: Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanun’un Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2010, s. 198.

³³ “...Bu kategoriler dürüstlük kurallarına aykırı davranışların veya ticarî uygulamaların, yüksek yargı kararlarına göre en çok rastlanılan halleri, görünüş şekilleridir. Dürüstlük kurallarına aykırılığın somut örnekleri olan bu kategoriler sınırlı sayıda değildir.” (6102 sayılı Kanun Gerekçesi, m. 55).

³⁴ Haksız rekabete konu olabilecek başlıca reklam yöntemleri hakkında bkz. **Özdemir, S. S.**: Haksız Rekabet Kavramı Açısından Dürüstlük Kuralına Aykırı Reklamlar, İstanbul 2013, s. 67-89.

³⁵ “...karıştırılma tehlikesi dahi haksız rekabetin kabulünü gerektirir.” (Yargıtay 11. HD, E. 2003/11057, K. 2004/7032- Kazancı).

55/f)³⁶. Bu hükümler, satıcının müşteri karşısında sahip olduğu hukuki veya ticari/mesleki bilgi üstünlüğünü ve konumunu kötüye kullanmasının ve bu sayede de, müşteriye sözleşme hükümleri vasıtasıyla aldatmasının önüne geçilmesi amacını taşımaktadır. Üçüncü kişilerin bir işletme aleyhine kanun dışı davranışlarda bulunmaya yönlendirilmesi ise, dördüncü alt başlıkta yer almaktadır. Bu, uygulamada kendisini, müşterilerin sözleşmeyi ihlal etmeye veya işçilerin iş sırlarını açıklamaya teşvik edilmesi şeklinde gösterebilir (m. 55/b). Başkasının teklif veya hesap gibi iş ürünlerinden yetkisiz yararlanılması³⁷ ile üretim sırlarının ifşa edilmesi, beşinci alt başlığı oluşturmaktadır (m. 55/c-d). Faaliyet gösterilen piyasadaki iş şartlarına uyulmaması ise, altıncı alt başlıkta değerlendirilebilir (m. 55/e). Faaliyet açısından gerekli olan ruhsat ve izinlerin alınmasına, iş sağlığının veya çevrenin korunmasına ilişkin düzenlemelerin ihlal edilmesi bunlar arasında sayılabilir.

3. Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkisi

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (RKHK)³⁸ genel gerekçesinde, beklenen amacın, “*mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamak...*” (m.1) olduğu belirtilmektedir³⁹. Öğretide, bu

³⁶ “Bu üç bent doğrudan tüketicinin korunması ile ilgili bulunan haksız rekabet hâlleridir. Amaç tüketici kredilerinde, taksitli satış veya benzeri satış şartlarında, bunlara ilişkin form örneklerinde, ilân ve reklâmlarda kullanılan belirsiz, yanıltıcı, aldatıcı ve kandırıcı ifadeler, lafızlarla tüketicinin korunmasıdır. Form ve sözleşme örnekleri malın fiyatını, taksit şartlarını, taksit maliyetini, gerçek maliyeti karartabilir. Bu eylemler yukarıdaki üç bendin uygulama alanının kapsamındadır.”, (6102 sayılı Kanun Gerekçesi, m. 55).

³⁷ “c) bendi de hukukumuzda yeni olup bir boşluğu doldurmaktadır. Yeni hüküm hukuken korunan fikrî mülkiyet hakları hakkında öngörülmiş değildir; onları da kapsamamaktadır. Hükümün kapsamına giren hukuken özel olarak korunmayan ancak, iş, faaliyet, üretim vs. yönünden önem taşıyan, teklif, hesap, plan gibi ürünlerden yetkisiz yararlanmaktır. Bu fıkra haksız rekabet hukukunu temellendiren emek ilkesinin geniş bir uygulamasıdır.”, (6102 sayılı Kanun Gerekçesi, m. 55/1-c).

³⁸ RG. 4054, S. 22140, T. 07/12/1994.

³⁹ Öğretide, Can tarafından “rekabet hukuku” yerine “rekabet sınırlandırmaları hukuku” ifadesinin kullanımının daha yerinde bir tercih olduğu belirtilmektedir. Buna gerekçe

hususların her birinin ayrı birer amaç olarak değerlendirilmemesi gerektiğini; asıl amacın ise, “ekonomik etkinliğin korunması yoluyla toplumsal refahın sağlanması” olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır⁴⁰.

Haksız rekabetin önlenmesine yönelik düzenlemelerin amacı, hukuka uygun ve bozulmamış rekabetin sağlanmasıdır. 4054 sayılı RKHK yürürlüğe girmeden önce birleşme, anlaşma, uyumlu eylem, tekelleşme gibi rekabet sınırlandırmalarına aykırı davranışların haksız rekabetin bir görünümü olduğu düşüncesi ileri sürülmekteydi⁴¹. Sözü edilen Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra haksız rekabete ilişkin hükümler ve rekabet hukuku arasındaki sınırın tespit edilmesi açısından farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunlar arasında öne çıkan görüş, haksız rekabet hukuku ile rekabet hukukunun her ikisinin de aslında birbirine yakın konuları düzenlediği; fakat, dayandıkları temel esaslar, etki alanları ve korumayı hedefledikleri çıkarlar açısından aralarında farklılıklar bulunduğu⁴².

Buna göre, haksız rekabet hukuku (ağırlıklı olarak) rekabetin kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla ticaret hayatında faaliyet gösteren kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimlerini göstermektedir⁴³. Bu yolla da rekabet serbestisinin uygulanmasını sağlayacak, rekabet hakkının kullanımının sınır çizgileri ortaya çıkarılmış olmaktadır⁴⁴. Konuya ilişkin Yargıtay

olarak, haksız rekabete ilişkin düzenlemeler ve RKHK hükümleri arasında meydana gelebilecek olası karışıklığın önlenmesi amacı gösterilmektedir. Ayrıca, ilgili düzenlemelerin Almanya’da “Rekabet Sınırlandırmalarına Karşı Kanun (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*), İsviçre’de ise “Karteller ve Diğer Rekabet Sınırlamaları Federal Kanunu” (*Bundesgesetz über Kartelle und andere Wettbewerbsbeschränkungen*) olarak adlandırıldığı belirtilmektedir. Bu konuda bkz. **Can**, O.: Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Ankara 2011, s. 11-12.

⁴⁰ **Gürkaynak**, G.: Türk Rekabet Hukuku Uygulaması İçin “Hukuk ve İktisat” Perspektifinden “Amaç” Tartışması, Rekabet Kurumu, Ankara 2003, s. 5.

⁴¹ **Baştuğ**, İ./**Erdem**, E. E.: Ticari İşletme Hukuku (Ders Notları), İzmir 1993, s. 117.

⁴² **Sanlı**, K. C.: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 24.

⁴³ **İnan**, T. N.: Rekabet Hukukunun Diğer Disiplinlerle İlişkisi, Rekabet Kurumu (Perşembe Konferansları), Ankara 1999, s. 10.

⁴⁴ **İnan**, s. 10.

kararlarında da, meşru rekabet sınırlarının aşılması gerekliliğine yapılan vurgu bu kapsamda değerlendirilebilir⁴⁵. Rekabet hukukunun temel amacı ise, piyasadaki katılımcılar arasındaki rekabeti teşvik etmek yoluyla sosyo-ekonomik amaçların gerçekleştirilmesidir⁴⁶. Buradan hareketle, rekabetin ve buna bağlı olarak da piyasa ekonomisinin etkin bir şekilde işleminin, rekabet hukuku uygulaması ile yakın bir ilişkisinin bulunduğu görülmektedir.

Rekabet hukuku ve haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin, korunan çıkarların niteliği açısından karşılaştırılması durumunda bu iki düzenleme arasındaki fark daha açık bir şekilde görülmektedir. Haksız rekabet hükümlerinin uygulamada ağırlık kazanan yönü, rakiplerin ya da rekabet sürecinde yer alan kişilerin ilgili çıkarlarının korunmasıdır⁴⁷. Rekabet hukukunda ise, birincil amaç, iktisadi etkinliğin sağlanması amacıyla rekabetin teminidir⁴⁸. Bununla birlikte, haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin piyasanın etkin bir şekilde işleyişinin temin edilmesinde dikkate değer katkıları olduğu gibi, rekabet hukukunun da yaptırım uygulanan birçok örnek açısından, piyasadaki katılanların menfaatlerinin korunmasına imkan tanıdığı göz ardı edilmemelidir.

Öğretide, haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin ahlaki temellere dayalı olarak işlev görmesine karşılık, rekabet hukukunun daha çok ekonomik temellere dayandığı ileri sürülmektedir⁴⁹. Her iki düzenleme kapsamındaki ihlal iddiaları uygulamada sıklıkla karşılaşılan örnekler üzerinden değerlendirilirse, bu durum daha açık bir şekilde görülebilir. Bir ilçede faaliyet gösteren restoran sahibi iki rakipten birinin diğerinin yemeklerini haksız bir şekilde kötülemesi ile (TTK m. 55/1-a (1)), iki şirketin birlikte uyumlu

⁴⁵ “...davalının eyleminin TTK'nun 56. ve 57. maddeleri uyarınca haksız rekabet oluşturduğu ve meşru rekabet ve tüketicilerin uyarılması sınırlarını aştığı...”, (Yargıtay 11. HD, E. 2005/13287, K. 2007/227 - Kazancı).

⁴⁶ **Sanlı**, s. 24.

⁴⁷ Bununla birlikte, haksız rekabet ihlalleri karşısında rakipler dışındaki sayılan kişilerin de davacı olabilecekleri özellikle belirtilmelidir, (TTK m. 56-58).

⁴⁸ **Erdem**, E.: Rekabet Hukuku ve Haksız Rekabet İlişkisi, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C: 1, İstanbul 2002, s. 385.

⁴⁹ **Sanlı**, s. 24.

eylem kapsamında değerlendirilebilecek bir pazarlama planı uygulaması (RKHK m. 4) arasında, korunan menfaatler ve ihlal iddiasının manevi kaynakları açısından açık bir farklılaşmanın olduğu görülebilir. Bununla birlikte, haksız rekabet oluşturan eylemlerin yaptırımı tabi tutulmasının uzun vadede, rekabet hukuku düzenlemeleri ile korunması hedeflenen menfaat ile genel bir örtüşme gösterdiği belirtilmelidir⁵⁰. Bu açıdan, haksız rekabeti önlemeye çalışan düzenlemeler mikro düzeyde dürüst rekabetin, rekabet hukukuna yönelik düzenlemeler ise makro düzeyde serbest rekabetin korunmasını amaçlamaktadır⁵¹. Rekabet hukuku yoluyla piyasa yapısı gözlemlenmekte ve denetim altında tutulmakta; haksız rekabeti önlemeye yönelik düzenlemeler ise, yıkıcı rekabetin sebep olduğu dürüstlük kuralına aykırı davranışlara yaptırım uygulanmasına ve bunların piyasadaki etkilerinin mümkün olduğunca önlenmesine olanak tanımaktadır.

Her iki düzenleme arasındaki ilişkiyi *Pınar*, piyasa düzeni içindeki ekonomik rekabeti futbol oyununa benzeterek açıklamakta ve bir futbol karşılaşmasında, sonucun taraflar arasındaki anlaşmaya (şike) göre değil de, yapılan mücadeleye göre oluşmasını güvence altına alan kuralları rekabet hukukuna; tarafların rekabet hırsıyla birbirine zarar vermesini (faul gibi) önleme amacını taşıyan kuralları ise haksız rekabete dair düzenlemelere benzetmektedir⁵². Bu bağlamda, her iki takım arasındaki karşılaşma sonucunun güç, yetenek, şans gibi etmenler yerine, takımlar arasında yapılan anlaşma sonucunda önceden belirlenmesi ligdeki rekabetçi yapıyı bozmuş olacak ve bu yönüyle anlaşma, sadece karşılaşma yapacak iki takımı değil, doğrudan doğruya lige katılan bütün takımları etkilemiş olacaktır⁵³.

⁵⁰ **Arkan, S.:** Haksız Rekabet ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Hükümleri Arasındaki İlişki, (Rekabetin Korunması), Prof.Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003, s. 3. Bu konuda örnek bir karar olarak bkz. "...*haksız rekabet hükümleri sadece rakiplerin ekonomik çıkarlarını değil rekabete dayalı ekonomik düzeninde korunmasını amaçlar.*", (Yargıtay 11. HD, E. 1999/1155, K. 1999/1574 - Kazancı).

⁵¹ **Teoman, Ö. (Ülgen, H./Helvacı, M./Kendigelen, A./Arslan, K./Nomer Ertan, F.):** Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2009, s. 453.

⁵² **Pınar**, s. 70 vd.

⁵³ **Pınar**, s. 70 vd.

Sonuç olarak, piyasanın etkin işleyişinde birbirini tamamlayan işlevleri bulunan rekabet hukuku ve haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin⁵⁴, belirli ihlaller açısından birbirini kapsayan etkileri ile karşılaştırılması mümkün gözükmemektedir.⁵⁵

4. Sonuç

Emeğine ve yeteneğine güvenerek başkalarının önüne geçmek istemek, bireylerin içinde olan doğal bir duygudur. Modern ekonomilerin temeli de işte bu duygunun harekete geçirilmesi ve rekabet serbestisi ilkesine dayanır. Ancak, rekabet hakkı ya da rekabet serbestisi sınırsız değildir. Rekabet amacıyla ortaya konulan davranışların hukuk düzenine uygun bir biçimde denetlenmesi ve gerekli hallerde yaptırıma tabi tutulması gerekir. Aksi halde, rekabet hem rakipler, hem de piyasa ve diğer katılanlar açısından yıkıcı sonuçlar doğurabilir.

Haksız rekabete ilişkin Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nda yer verilen düzenlemeler, rekabetin haksız görünümlerinin (uygulamalarının) yaptırıma tabi tutulmasını sağlamaktadır. Bu kapsamdaki ihlallerin en çok karşılaşılan örnekleri, rakiplerden birinin diğerini kötülemesi veya kendini aslında hak etmediği bir şekilde öne çıkarmasıdır. Öğretilerde farklı gerekçelerle eleştirilen hukuk sistemimizdeki bu iki başlı düzenlemenin, temel olarak bu yöndeki Yargıtay içtihatlarına dayandığı görülmektedir. Bununla birlikte, konuya ilişkin ihlal iddiaları açısından uygulamadaki asıl ağırlığın Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde olduğu belirtilebilir. Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerinde tüm katılanların menfaatinin esas alınması ve başlıca ihlal örneklerinin detaylı bir şekilde açıklanması, haksız rekabet ihlallerine ilişkin yargı sürecindeki olası belirsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik yerinde bir tercihtir.

Rekabet hukuku, en genel ve öne çıkan vasfıyla açıklanırsa, piyasada rekabet ihlallerinin denetlenmesi ve yaptırıma tabi tutulması vasıtasıyla

⁵⁴ **Poroy, R./Yasaman, H.:** Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2012, s. 360; **Karakılıç, H.:** Piyasa Ekonomisi Açısından Rekabet ve Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, *Batider*, S. 3, C. 32, 2016, s. 123.

⁵⁵ Rekabet hukuku ve haksız rekabete ilişkin düzenlemelerin arasında daha yakın bir ilişkinin gözlemlendiği ihlaller hakkında bkz. **Karakılıç**, s. 132-146.

piyasa dengesini bozan davranışlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yönüyle, rekabet hukukunun haksız rekabete ilişkin düzenlemelerle arasında doğrudan bir bağ bulunmamaktadır. Uygulamada her iki düzenleme nitelik ve sonuçları itibariyle birbirinden ayrılan ihlaller üzerinde yoğunlaşsa da, uzun vadede, piyasanın etkin ve bozucu etkilerden arındırılmış bir şekilde işleminde birbirini destekleyen bir işlev taşıdıkları sonucuna ulaşılabılır.

KAYNAKÇA

- Arkan, S.:** Haksız Rekabet ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Hükümleri Arasındaki İlişki, (Rekabetin Korunması), Prof.Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003.
- Arkan, S.:** Ticari İşletme Hukuku, (Hukuk), Ankara 2011.
- Baştuğ, İ./Erdem, E. E.:** Ticari İşletme Hukuku (Ders Notları), İzmir 1993.
- Can, O.:** Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Ankara 2011.
- Dural, M./Sarı, S.:** Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2010.
- Domaniç, H.:** Ticaret Hukukunun Umumi Esasları, İstanbul 1970.
- Dönmez, İ.:** Markalar ve Haksız Rekabet Davaları, İstanbul 1992.
- Erdem, E.:** Rekabet Hukuku ve Haksız Rekabet İlişkisi, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C: 1, İstanbul 2002.
- Gürkaynak, G.:** Türk Rekabet Hukuku Uygulaması İçin "Hukuk ve İktisat" Perspektifinden "Amaç" Tartışması, Rekabet Kurumu, Ankara 2003.
- Güven, Ş.:** Haksız Rekabet Hukukunun Amacı ve Koruduğu Menfaatler, Ankara 2012.
- İmregün, O.:** Kara Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 2000.
- İnan, T. N.:** Rekabet Hukukunun Diğer Disiplinlerle İlişkisi, Rekabet Kurumu (Perşembe Konferansları), Ankara 1999.
- İnalıcık, H.:** Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, Cilt I., İstanbul 2009.
- Karakılıç, H.:** Piyasa Ekonomisi Açısından Rekabet ve Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, Batider, S. 3, C. 32, 2016.
- Karayalçın, Y.:** Ticaret Hukuku, Ankara 1968.
- Nizam, İ.:** Açıklamalı-İçtihatlı TTK Şerhi (Ticaret Şirketleri Tatbikatı), Cilt I, Ankara 2002.
- Örs, H. F.:** Türk Hususi Hukukunda Haksız Rekabet, Ankara 1958.
- Özdemir, S. S.:** Haksız Rekabet Kavramı Açısından Dürüstlük Kuralına Aykırı Reklamlar, İstanbul 2013.

- Pınar**, H.: Rekabet Hukuku ile Haksız Rekabet Hukuku İlişkisi, Rekabet Hukuku Dergisi, C. 15, S. 2, 2014.
- Poroy**, R.: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2001.
- Poroy**, R./Yasaman, H.: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2012.
- Sanlı**, K. C.: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Tekinalp**, Ü.: Yeni Haksız Rekabet Hukukunda Amaç, İlke ve Üç Boyutluluk, Prof.Dr. Seza Reisoğlu'na Armağan, Ankara 2016.
- Uygur**, T.: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt I, Ankara 2012.
- Ülgen**, H./Teoman, Ö./Helvacı, M./Kendigelen, A./Arslan, K./Nomer Ertan, F.: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2009.
- Velidedeoğlu**, H. V./Özdemir, R.: Türk Borçlar Kanunu Şerhi (Genel-Özel), Ankara 1987.
- Yıldız**, B.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Haksız Rekabet Alanında Yaptığı Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler, Ticaret Hukukunda Hukukun Diğer Alanlarıyla Birlikte Bakış Sempozyumu Bildirileri, Gazimağusa, 2015.
- Yusufoğlu**, F.: Eleştiri Hakkı Işığında Rakip Olmayanların Beyanlarının Haksız Rekabet Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, İstanbul 2017.